

Компонент: Підтримка реформування системи досудового ув'язнення

Аналіз стану застосування запобіжних заходів та дотримання розумних строків провадження по кримінальним справам

(2008-2010 рр.)

Виконавець компоненту:

Центр суддівських студій
Тел. (+38 044) 234-35-86, 235-67-77
E-mail: judges@i.com.ua www.judges.org.ua

ЗМІСТ

Вступ	2
I. Аналіз статистичних даних щодо стану застосування затримання та запобіжного заходу у вигляді взяття під варту відносно осіб, підозрюваних (обвинувачених, підсудних) у вчиненні злочинів.....	3 - 6
II. Аналіз статистичних даних щодо стану злочинності у порівнянні зі станом застосування затримання та запобіжного заходу у вигляді взяття під варту відносно осіб, підозрюваних (обвинувачених, підсудних) у вчиненні злочинів	7 - 8
III. Аналіз статистичних даних щодо строків утримання підозрюваних, обвинувачених та підсудних під вартою.....	8 - 11
IV. Стан застосування кримінально-процесуального закону щодо досудового обмеження свободи особи: аналіз проблем, висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства та слідчої і судової практики.....	12 - 20
V. Загальні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства, слідчої та судової практики.....	21 - 22
VI. Статистичні графіки та діаграми.....	23

Вступ

Одним із найважливіших напрямків розвитку правової системи України є посилення захисту прав і свобод особи в сфері кримінальної юстиції. На цьому шляху послідовно удосконалюються форми і методи діяльності органів розслідування та кримінального переслідування, утверджуються демократичні стандарти, набуває визначеності судова практика та формується соціальний досвід на рівні правничих професійних об'єднань, правозахисних організацій, на рівні доктринального розуміння та громадського сприйняття.

На жаль, з огляду на широкий перелік політичних, соціально-економічних, культурних та історичних причин, в тому числі причин суб'єктивного характеру, до цього часу не відбулося кардинальне оновлення національної системи кримінальної юстиції та порядку здійснення кримінального судочинства, зокрема, не прийнято нових законів про прокуратуру, про адвокатуру, про міліцію, не прийнято нового кримінально-процесуального кодексу.

З урахуванням зазначених обставин на нинішньому етапі вельми доцільним вбачається зосередження зусиль на «фрагментах» секторального реформування як чинного законодавства, так і слідчої та судової практики. Ефективність останнього значною мірою залежить від позиції судового корпусу та активності правничого середовища у справі послідовного дотримання вимог Конституції України, реалізації положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод та впровадження у практику рішень Європейського суду з прав людини.

Основним завданням цього аналітичного звіту є спроби окреслити основні проблеми щодо ефективного застосування запобіжних заходів в кримінальному провадженні, визначити фактори, що заважають дотримуватися європейських та світових стандартів поведінки з особами, які кримінально переслідуються державою та запропонувати шляхи удосконалення судової практики у напрямку економії кримінальної репресії.

Результати проектів зі сприяння реформуванню кримінальної юстиції, що реалізуються Центром суддівських студій та іншими організаціями, свідчать про існування реальної можливості значно покращити стан дотримання права на свободу та особисту недоторканість за умови підтримки цього процесу зі сторони суддів, прокурорів, слідчих та адвокатів. Наявні інструменти судового контролю, навіть з урахуванням вад чинного кримінального процесу, можуть дозволити позитивно впливати на практику органів дізнання, слідства та прокуратури.

Сподіваючись на спроможність проекту сприяти формуванню відповідних правових позицій суддів, слідчих та прокурорів, планується проводити регулярні дослідження законодавства, законопроектів, відомчих актів, судової практики та здійснювати опитування представників цільових груп.

Проект ставить за мету в обстановці відкритого та фахового діалогу розробляти обґрунтовані пропозиції на рівні законопроектів, інструкцій та методичних роз'яснень для відомств, задіяних у проекті, та для застосування в практичну діяльність суддів, слідчих та прокурорів. Центр суддівських студій та експертна група проекту будуть вдячні професійній критиці та рекомендаціям фахівців з метою удосконалення методології дослідження та тих пропозицій, що вироблятимуться в рамках проекту.

I. Аналіз статистичних даних щодо стану застосування затримання та запобіжного заходу у вигляді взяття під варту відносно осіб, підозрюваних (обвинувачених, підсудних) у вчиненні злочинів

У 2010 році загальна ситуація із затриманням та взяттям під варту осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, дещо змінилася у позитивну сторону. Якщо в Україні у 2009 році органами внутрішніх справ затримувалося 21,84% осіб, які підозрювалися (обвинувачувалися) у вчиненні злочинів, то в 2010 році – 20,09%. По м. Києву відповідно у 2009 році -12,06%, у 2010 році – 11,55%. По Київській області відповідно у 2009 році – 7,82%, у 2010 році – 6,85%.

Запобіжний захід у вигляді взяття під варту щодо осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, застосовувався по Україні: 2009 рік – 17,21%, 2010 рік – 16,39%; по м. Києву: 2009 рік – 8,57%, 2010 рік – 8,43%; по Київській області: 2009 рік – 6,51%, 2010 рік – 5,65% (дані по справам, які розслідуються МВС України).

Спостерігається тенденція до зменшення репресивності щодо неповнолітніх осіб при застосуванні стосовно них затримання та взяття під варту. Якщо в Україні у 2009 році затримувалося 15,38% неповнолітніх осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, то в 2010 році – 11,97%. По м. Києву відповідно у 2009 році -23,71%, у 2010 році – 14,25%. По Київській області відповідно у 2009 році – 6,08%, у 2010 році – 3,41%.

Запобіжний захід у вигляді взяття під варту щодо неповнолітніх осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, застосовувався по Україні: 2009 рік – 10,37%, 2010 рік – 8,41%; по м. Києву: 2009 рік – 18,54%, 2010 рік – 9,98%; по Київській області: 2009 рік – 5,63%, 2010 рік – 3,21% (дані по справам, які розслідуються МВС України).

Статистичні дані Міністерства внутрішніх справ України

по Україні	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість осіб	Кількість осіб	Динаміка до 2008 р.	Кількість осіб	Динаміка до 2009 р.
Кількість осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів Усього:	207740	212090	+ 2,1%	226385	+ 6,7%
- в тому числі: неповнолітніх	13541	12956	- 4,32%	13950	+ 7,67%
- <i>питома вага до загальної кількості осіб</i>	6,5%	6,1%		6,2%	
Затримано осіб в порядку, передбаченому ст. 115 КПК України, що розслідується слідчими ОВС України Усього:	44575	46316	+ 3,91%	45486	- 1,79%
- в тому числі: неповнолітніх	2284	1993	- 12,74%	1670	- 16,21%
- в тому числі: жінок	2322	2445	+ 5,3%	2565	+4,91%
Обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту Усього:	33800	36504	+ 8%	37108	+ 1,65%
- в тому числі: щодо неповнолітніх	1469	1344	- 8,51%	1173	- 12,72%
- в тому числі: щодо жінок	1557	1718	+ 10,34	1515	- 11,82%

<i>по м. Києву</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість осіб	Кількість осіб	Динаміка до 2008 р.	Кількість осіб	Динаміка до 2009 р.
Кількість осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів Усього:	8795	9744	+ 10,79%	10675	+ 9,55%
- в тому числі: неповнолітніх	389	426	+ 9,51%	421	- 1,17%
- <i>питома вага до загальної кількості осіб</i>	4,4%		4,4%		3,9%
Затримано осіб в порядку, передбаченому ст. 115 КПК України, що розслідується слідчими ОВС України Усього:	3607	4215	+ 16,86%	4153	- 1,47%
- в тому числі: неповнолітніх		101		79	- 21,78%
- в тому числі: жінок		309		326	+ 5,5%
Обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту Усього:	2566	2995	+ 16,72%	3030	+ 1,17%
- в тому числі: щодо неповнолітніх		60		42	- 30%
- в тому числі: щодо жінок		188		237	+ 26,06%

<i>по Київській області</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість осіб	Кількість осіб	Динаміка до 2008 р.	Кількість осіб	Динаміка до 2009 р.
Кількість осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів Усього:	6031	6648	+ 10,23%	7359	+ 10,69%
- в тому числі: неповнолітніх	438	444	+ 1,37%	498	+ 12,16%
- <i>питома вага до загальної кількості осіб</i>	7,3%	6,7%		6,8%	
Затримано осіб в порядку, передбаченому ст. 115 КПК України, що розслідується слідчими ОВС України Усього:	908	1073	+ 18,17%	1125	+ 4,85%
- в тому числі: неповнолітніх		27		25	- 7,41%
- в тому числі: жінок		37		46	+24,32%
Обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту Усього:	703	893	+ 27,02%	928	+3,92%
- в тому числі: щодо неповнолітніх		17		16	- 5,88%
- в тому числі: щодо жінок		29		35	+ 20,69%

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб взятих під варту до кількості осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів

<i>по Україні</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього (всі категорії осіб)	16,27	17,21	+ 0,94%	16,39	- 0,82%
Неповнолітні	10,85	10,37	- 0,48%	8,41	- 1,96%
Жінки	5,68	5,91	+ 0,23%	4,82	- 1,09%

<i>по м. Києву</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього:	29,18%	30,74%	+ 1,56%	28,38%	- 2,36%

<i>по Київській області</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього:	11,66%	13,43%	+ 1,77%	12,61%	- 0,82%

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб взятих під варту до кількості затриманих осіб

<i>по Україні</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього (всі категорії осіб)	75,83	78,82	+ 2,99%	81,58	+ 2,76%
Неповнолітні	64,32	67,44	+ 3,12%	70,24	+ 2,8%
Жінки	67,05	70,27	+ 3,22%	59,06	- 11,21%

<i>по м. Києву</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього:	71,14%	71,06%	- 0.08%	72,96%	+ 1,90%

<i>по Київській області</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	%	%	Динаміка до 2008 р.	%	Динаміка до 2009 р.
Усього:	77,42	83,22	+ 5,8%	82,49	- 0,73%

Коментарі:

– коливання співвідношень (у відсотках) кількості осіб взятих під варту до кількості осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, можна розглядати в якості індикатора жорсткішої або гуманнішої позиції слідчих органів, прокуратури та суду при вирішенні питання щодо обмеження свободи осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів. Загальна ситуація по Україні характеризується стабільністю, останні роки стосовно 16-17% осіб (2008 рік – 16,27%, 2009 рік – 17,21%, 2010 рік -16,39%), які підозрюються у вчиненні злочинів, обирається запобіжний захід у вигляді взяття під варту. Відповідні показники по м. Києву (2008 рік – 29,18%, 2009 рік – 30,74%, 2010 рік -28,38%) та Київській області (2008 рік – 11,66%, 2009 рік – 13,43%, 2010 рік -12,61%) характеризують регіональні особливості.

Дані судової статистики щодо розгляду судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою

Обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту

<i>по Україні</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	44562	45127	+ 1,27%	45975	+ 1,88
Задоволено судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	38440	39107	+ 1,74%	40445	+ 3,42%
<i>- відсоток задоволення подань</i>	86,26%	86,66%		87,97%	

<i>по м. Києву</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	3972	4138	+ 4,18%	4150	+ 0,29%
Задоволено судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	3382	3775	+ 11,62%	3685	- 2,38%
<i>- відсоток задоволення подань</i>	85,15%	91,23%		88,80%	

<i>по Київській області</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	948	1125	+ 18,67%	1049	- 6,76%
Задоволено судами подань про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту	812	981	+20,81%	909	- 7,34%
- відсоток задоволення подань	85,65%	87,20%		86,65%	

Коментарі:

– вищезазначені показники висвітлюють рівень «критичності» сприйняття суддями обгрунтованості необхідності тримання осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів, під вартою. Якщо загальна ситуація по Україні засвідчує збільшення рівня погодження суддів з аргументами слідчих та прокурорів, то судді м. Києва та Київської області, особливо у 2010 році, більш виважено вирішують питання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Однак при цьому треба констатувати, що відсоток задоволення судами подань слідчих щодо обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту дуже високий, хоча результати моніторингу судових справ та опитування суддів в модельних регіонах засвідчують наявність у них претензій до якості обгрунтованості подань.

Продовження строків тримання під вартою

<i>по Україні</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про продовження строків тримання під вартою	11586	12591	+ 8,67%	11943	- 5,15%
Задоволено судами подань про продовження строків тримання під вартою	11255	12221	+ 8,5%	11509	- 5,83%
- відсоток задоволення подань	97,14%	97,06%		96,37%	

<i>по м. Києву (апеляційний + місцеві суди)</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про продовження строків тримання під вартою	1464	1552	+ 6,01%	1601	+3,16%
Задоволено судами подань про продовження строків тримання під вартою	1433	1503	+4,88%	1572	+4,59%
- відсоток задоволення подань	97,88%	96,84%		98,19%	

<i>по Київській області (апеляційний + місцеві суди)</i>	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Розглянуто судами подань про продовження строків тримання під вартою	291	414	+ 42,27%	404	- 2,42
Задоволено судами подань про продовження строків тримання під вартою	283	401	+41,70%	395	- 1,50%
- відсоток задоволення подань	97,25%	96,86%		97,77%	

Коментарі:

- рівень погодження суддів з аргументами слідчих та прокурорів щодо необхідності продовження строків тримання під вартою знаходиться на високому рівні та наближається до стовідсоткового.

II. Аналіз статистичних даних щодо стану злочинності у порівнянні зі станом застосування затримання та запобіжного заходу у вигляді взяття під варту відносно осіб, підозрюваних (обвинувачених, підсудних) у вчиненні злочинів

У 2010 році в порівнянні з 2009 роком відповідно до статистичних даних Міністерства внутрішніх справ зафіксовано збільшення зареєстрованих злочинів на 15,2% (2009 рік – 434678; 2010 рік – 500902).

При цьому значне збільшення відбулося по наступним категоріям: злочини проти власності – ріст на 31,1% (2009 рік – 242766; 2010 рік - 318216); злочини проти правосуддя – ріст на 8,4% (2009 рік – 8176; 2010 рік - 8601); злочини у сфері господарської діяльності – ріст на 5,2% (2009 рік – 8176; 2010 рік – 8601).

Види злочинів (данні статистичних звітів МВС України)	2007 рік		2008 рік		2009 рік		2010 рік	
	Кількість злочинів	Кількість злочинів	Динаміка до 2007 р.	Кількість злочинів	Динаміка до 2008 р.	Кількість злочинів	Динаміка до 2009 р.	
Усього зареєстровано злочинів <i>В тому числі:</i>	401293	384424	- 4,2%	434678	+ 13,1%	500902	+ 15,2%	
Умисне вбивство (та замах)	2906	2707	- 6,8%	2478	- 8,5%	2356	- 4,9%	
Умисне тяжке тілесне ушкодження	5486	5055	- 7,9%	4141	- 18,1%	3777	- 8,8%	
Крадіжка	113984	110493	- 3,1%	175582	+ 58,9%	254755	+ 44,8%	
Грабіж	32266	26927	- 16,5%	27598	+ 2,5%	23300	- 15,6%	
Розбій	5716	4984	- 12,8%	5103	+ 2,4%	4029	- 21,0%	
Шахрайство	15354	14993	- 4,3%	18004 ¹ (23219)	+22,5%	24879	+ 7,1%	
Незаконний обіг зброї	11733	11873	+ 1,2%	11220	- 5,5%	11143	- 0,7%	
Порушення правил безпеки дорожнього руху	13526	11294	- 16,5%	8551	- 24,3%	7386	- 13,6%	
Незаконне заволодіння транспортним засобом	6806	5793	- 14,9%	5184	- 10,5%	4278	- 17,5%	
Хуліганство	12139	11734	- 3,3%	10475	- 10,7%	9207	- 12,1%	
Наркозлочини	63838	63666	- 0,3%	57624	- 9,5%	56878	- 1,3%	
Злочини у сфері господарської діяльності	9029	8638	- 4,3%	8174	- 5,4%	8601	+ 5,2%	

Коментарі:

- можна констатувати, що рівень злочинності останніми роками по більшості видів злочинів зберігається на приблизно одному рівні, а по окремим видам (в тому числі по тяжким та особливо тяжким) - зменшується;
- загальне збільшення кількості злочинів у другому півріччі 2009 та 2010 роках відбулося в основному за рахунок зменшення законодавчо визначеної межі настання кримінальної відповідальності за крадіжки.

¹ У відповідних звітах МВС України, що представлені на його офіційному веб-сайті, існують розходження в цифрах по даному виду злочинів.

Категорії осіб, які вчинили злочини (дані статистичних звітів МВС України)		2007 рік		2008 рік		2009 рік		2010 рік	
		Кількість осіб	Кількість осіб	Динаміка до 2007 р.	Кількість осіб	Динаміка до 2008 р.	Кількість осіб	Динаміка до 2009 р.	
Усього виявлено осіб, які вчинили злочини		214093	207740	- 3,0 %	212090	+ 2,1 %	226385	+ 6,7 %	
З н и х:	неповнолітні	15572	13541	- 13,0 %	12956	- 4,3 %	13950	+ 7,7 %	
	<i>питома вага</i>	7,3%	6,5%		6,1%		6,2%		
	неповнолітні, які раніше вчиняли злочини	2041	1827	- 10,5 %	1640	- 10,2 %	2134	+ 30,1 %	
	жінки	27256	27419	+ 0,6 %	29065	+ 6,0	31457	+8,2 %	
	<i>питома вага</i>	12,7%	13,2%		13,7%		13,9%		
	раніше вчиняли злочини	45943	46177	+ 0,5%	49422	+ 7,0%	60373	+22,2%	
<i>питома вага</i>	21,5%	22,2%		23,3%		26,7%			

Порівняння тенденцій збільшення (зменшення) кількості зареєстрованих злочинів; осіб, які вчинили злочини; затриманих осіб; осіб, щодо яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту (аналіз статистичних звітів МВС України)

	2008 рік		2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2008 р.	
Зареєстровано злочинів	384424	434678	+ 13,1%	500902	+ 15,2%	
Кількість осіб, які вчинили злочини	207740	212090	+ 2,1 %	226385	+ 6,7 %	
Кількість затриманих осіб	44575	46316	+ 3,91%	45486	- 1,79%	
Кількість осіб, взятих під варту	33800	36504	+ 8%	37108	+ 1,65%	

III. Аналіз статистичних даних щодо строків утримання підозрюваних, обвинувачених та підсудних під вартою

Дані статистичних звітів Державної пенітенціарної служби України (усього по Україні)		2008 рік		2009 рік		2010 рік	
		Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.	
Кількість осіб взятих під варту		57350	60432	+ 5,37%	64614	+ 6,92%	
Звільнено осіб з під варті		12886	13604	+ 5,57%	14412	+ 5,94%	
З н и х:	у зв'язку з припиненням справ слідчими	23	15		3		
	у зв'язку із заміною запобіжного заходу	2466	2336	- 5,27%	2540	+ 8,73%	
	у зв'язку з припиненням справ судами та виправдувальними вироками	60	107		38		
	у зв'язку з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі	6527	6230	- 4,55%	5942	- 4,62%	

Дані статистичних звітів Державної пенітенціарної служби України (Київський СІЗО)		2008 рік		2009 рік		2010 рік	
		Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.	
Кількість осіб взятих під варту		4567	5021	+ 9,94%	4859	- 3,23%	
Звільнено осіб з під варті		1300	1429	+ 9,92%	1523	+ 6,58	
З н и х:	у зв'язку з припиненням справ слідчими	0	0		0		
	у зв'язку із заміною запобіжного заходу	271	306	+ 12,92%	372	+ 21,57%	
	у зв'язку з припиненням справ судами та виправдувальними вироками	1	2		1		
	у зв'язку з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі	859	877	+ 2,10	929	+ 5,93%	

**Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, що утримуються в слідчих ізоляторах і стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту (по строкам утримання)
Дані статистичних звітів Державної пенітенціарної служби України на 01 січня наступного року**

Особи утримуються ...	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
до 2 місяців	52,10	51,93	44,77	37,57
від 2 до 6 місяців	28,84	29,78	32,91	33,19
від 6 до 9 місяців	7,49	7,93	9,02	10,98
від 9 місяців до 1 року	4,41	4,60	5,36	5,88
від 1 до 1,5 року	3,75	3,58	4,39	6,38
більше 1,5 року	3,40	2,18	3,57	5,99

Коментарі:

– останнім часом спостерігається стала тенденція щодо збільшення строків утримання підозрюваних (обвинувачених, підсудних) осіб в слідчих ізоляторах. Тим самим постає питання щодо дотримання розумності строків кримінального провадження.

**Чисельність осіб, які утримуються в установах Державної пенітенціарної служби України
Дані статистичних звітів Державної пенітенціарної служби України на 01 січня наступного року**

Особи утримуються ...	2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік	
в кримінально - виконавчих установах	115393	109961	108187	113230	
в слідчих ізоляторах	32110	34148	38030	39363	
З н и х:	перебувають під слідством	5259	5140	5906	5595
	справи не розглянуті судом	13157	14878	17465	18148
	засуджені чекають набрання вироком законної сили	8523	8514	8802	9495
	у виховних колоніях	1902	1606	1499	1434
в ЛТП	285	231	-	-	
Усього:	149690	145946	147716	154027	

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, що утримуються в слідчих ізоляторах і стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту

		2007 рік	2008 рік	2009 рік	2010 рік
Усього:		26939	28532	32173	33238
З н и х:	перебувають під слідством	5259	5140	5906	5595
	- питома вага	19,52%	18,02%	18,36%	16,83%
	справи не розглянуті судом	13157	14878	17465	18148
	- питома вага	48,84%	52,14%	54,28%	54,60%
	засуджені чекають набрання вироком законної сили	8523	8514	8802	9495
- питома вага	31,64%	29,84%	27,36%	28,57%	

Статистичні дані щодо прийняття рішення судами про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, звільнення осіб з під варті під час розгляду кримінальних справ
(дані судової статистики)

	2008 рік	2009 рік		2010 рік	
	Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Взято осіб під варту (підсудних)	7011	7733	+ 10,3%	8767	+ 13,37
Звільнено осіб з під варті	6688	6068	- 9,27%	5959	- 1,8%
Усього:					
- в тому числі: у зв'язку із засудженням особи до інших мір покарання, не пов'язаних із позбавленням волі на певний строк	4344	3800	- 12,52%	3907	+ 2,82%
- в тому числі: у зв'язку з постановленням стосовно особи виправдувального вироку	49	37		30	
Кількість осіб, звільнених судом під заставу	161	150		109	

Причина та факти відкладення розгляду кримінальних справ

	2008 рік	2009 рік		2010 рік		
	Кількість фактів	Кількість фактів	Динаміка до 2008 р.	Кількість фактів	Динаміка до 2009 р.	
Усього відкладено розгляд справ:	258663	255958	- 1,05%	241215	- 5,76%	
Не здійснення доставки до суду підсудного, який знаходиться під вартою	11047	12822	+ 16,07%	13505	+ 5,37%	
Неявка підсудного	53942	49645	- 7,97%	46393	- 6,55%	
Хвороба підсудного	7014	6312	- 10,01%	5589	- 11,45%	
Неявка прокурора	3763	4212	+ 11,93%	4307	+ 2,25%	
Неявка захисника	15323	15937	+ 4,01%	15783	- 0,97%	
Неявка свідків, потерпілих	79118	76821	- 2,90%	74066	- 3,59%	
Неявка інших учасників процесу	7234	5912	- 18,27%	5152	- 12,86%	
Призначення експертизи	5361	4491	- 16,23%	3846	- 14,36%	
У зв'язку зі зміною прокурором обвинувачення	2938	2616	- 10,96%	2409	- 7,91%	
Доручено виконати певні слідчі дії (ст. 315-1 КПК України)	3298	3445	+ 4,46%	3463	+ 0,52%	
у тому числі	судові доручення не були виконані у визначений судом строк	856	857	+ 0,12%	881	+ 2,80%
	- питома вага	25,96%	24,88%		25,44%	

Строки розгляду кримінальних справ

Рух кримінальних справ в суді		2008 рік	2009 рік		2010 рік	
		Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Перебувало в провадженні справ		228265	233118	+ 2,13%	249737	+ 7,13%
Закінчено провадження справ – усього:		183015	183435	+ 0,23%	198109	+ 8,00%
<i>- питома вага від кількості справ в провадженні</i>		80,18%	78,69%		79,33%	
- з них призначено до розгляду з порушенням строків, встановлених:	Ст. 241 КПК	1205	1626	+ 34,94%	1279	- 21,34%
	Ст. 256 КПК	3616	4138	+ 14,44%	3391	- 18,05%
Залишок нерозглянутих справ на кінець звітного періоду		45250	49683	+ 9,80%	51628	+3,91%
- в тому числі не розглянуто в строк	понад 6 місяців до 1 року	4929	5492	+ 11,42%	6227	+13,38%
	<i>питома вага від кількості справ у провадженні</i>	2,16%	2,36%		2,49%	
	понад 1 року до 2 років	2107	2714	+ 28,81%	3363	+ 23,91%
	<i>питома вага від кількості справ у провадженні</i>	0,92%	1,16%		1,35%	
	понад 2 роки	698	993	+ 42,26%	1250	+ 25,88
	<i>питома вага від кількості справ у провадженні</i>	0,31%	0,43%		0,50%	
Загальна кількість нерозглянутих справ, за якими особи утримуються під вартою і рахуються за судами понад 6 місяців	справ	2591	3155	+ 21,77%	3428	+ 8,65%
	осіб	3844	4545	+ 18,24%	5122	+ 12,70%

Інформація про вжиття судами заходів для своєчасного розгляду справ (по Україні)

Заходи, вжиті судами для підвищення оперативності розгляду справ		2008 рік	2009 рік		2010 рік	
		Кількість	Кількість	Динаміка до 2008 р.	Кількість	Динаміка до 2009 р.
Винесено окремих ухвал у зв'язку зі зривом судового засідання		1712	1732	+ 1,17%	1902	+ 9,81%
Застосовано судом привід підсудного		29038	26613	- 8,35%	25314	- 4,88%
з них:	кількість справ у яких не виконано привід	10514	9164	- 12,84%	8026	- 12,42%
	<i>питома вага</i>	36,21%	34,43%		31,71%	
Застосовано судом привід свідка, потерпілого		38841	39755	+ 2,35%	39656	- 0,25%
з них:	кількість справ у яких не виконано привід	15010	14699	- 2,07%	13878	- 5,59%
	<i>питома вага</i>	38,64%	36,97%		34,99%	
Кількість справ, в яких:	на осіб накладено штраф	1027	566	- 44,89%	507	- 10,42%
	надіслано відповідні листи щодо зриву судового засідання	3068	2592	- 15,51%	2009	- 22,49%
	змінено підсудному запобіжний захід на взяття під варту	4244	3733	- 12,04%	3797	+ 1,71%

IV. Стан застосування кримінально-процесуального закону щодо досудового обмеження свободи особи: аналіз проблем, висновки та пропозиції щодо удосконалення законодавства, слідчої і судової практики

1. Затримання підозрюваного (обвинуваченого) у вчиненні злочину

Правові позиції

Першочерговим засобом обмеження свободи особи, яка переслідується за підозрою у вчиненні злочину, є затримання.

Згідно зі ст. 29 Конституції України уповноважені на те законом органи у разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити можуть застосовувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом 72 годин має бути перевірена судом. Кожному заарештованому чи затриманому має бути **невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання**, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. Кожний затриманий **має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання**. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Згідно ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод затримання особи здійснюється на підставі обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо є розумні підстави вважати за необхідне запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення. Кожного заарештованого має бути негайно поінформовано зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення проти нього. При цьому позиція Європейського суду з прав людини полягає в тому, що вказівка тільки на правову підставу арешту сама по собі не є достатньою для цілей пункту 2 статті 5 Конвенції.

Порядок кримінально-процесуального затримання особи регламентується ст.ст.106, 115 КПК України. Відповідно до ч.3 ст.106 КПК України про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав, **мотивів, дня, години**, місяця, року, місця затримання, пояснень затриманого, часу складання протоколу про роз'яснення підозрюваному в порядку, передбаченому ч.2 ст.21 КПК України, права мати побачення із захисником з моменту затримання.

Проблемні питання

1. У ст.29 Конституції України міститься вимога про невідкладність повідомлення затриманій особі про мотиви затримання та роз'яснення її прав. У більшості випадків вказані повідомлення та роз'яснення здійснюються лише під час складання протоколу про затримання. Складання протоколу на практиці відбувається, іноді, через значний проміжок часу після моменту фактичного затримання особи.
2. Не належно реалізується конституційна норма щодо надання можливості затриманій особі з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника. У значній кількості випадків в протоколах про затримання зазначається, що особа відмовляється від допомоги захисника.
3. Невідповідність фактичного моменту затримання особи та часу затримання, зазначеного в протоколі затримання. У значній кількості випадків час затримання, зазначений в протоколі, відповідає часу доставлення особи до приміщення органу дізнання чи досудового слідства та складання протоколу затримання.
4. Не завжди на момент затримання є фактичні підстави для обмеження свободи особи. У значній кількості протоколів про затримання не наводяться конкретні факти та відомості щодо вмотивованості затримання. Натомість, використовуються «розмиті» формулювання, на кшталт: «намагається втекти»; «не має постійного місця проживання»; «не встановлено особи підозрюваного».
5. Існує значна кількість випадків, коли особу в порядку ст.106 КПК України затримують через значний проміжок часу після скоєння злочину, але при цьому особа не намагалася втекти, має постійне місце проживання та не ухиляється від слідства.
6. Мають місце випадки затримання особи до встановлення складу злочину (до встановлення всіх ознак злочину).
7. Продовжує мати місце практика попереднього затримання особи в порядку переслідування за (неіснуюче) адміністративне правопорушення з наступним оформленням протоколу про затримання згідно ст. 106 КПК України. Факти незаконного адміністративного затримання не здобувають в суді належної оцінки щодо дотримання вимог законності.

8. Нерідко загальні строки затримання перевищують 72 години, чим порушується ст. 29 Конституції України. Відповідно, має місце порушення конституційної норми щодо негайного звільнення затриманої особи, якщо протягом 72 годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.
9. Законність та обґрунтованість (в томі числі відповідність законній меті) продовження термінів затримання особи на 10 (15) діб в порядку ст.165-2 КПК України. Існуюча практика продовження затримання особи на 10 (15) діб у багатьох випадках використовується не для додаткового вивчення даних про затриманого, а для проведення слідчих дій спрямованих на отримання доказів причетності особи до злочину, яких було недостатньо як для затримання, так і для обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Актуальним є питання щодо відповідності цієї норми закону та існуючої практики положенням ст. 29 Конституції України.
10. На практиці не приділяється належна увага тому, що здійснення затримання, виключно, за наявності підстав, передбачених ст.5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Висновки, пропозиції

Основні резерви на шляху вирішення зазначених проблем, як вбачається, перебувають у практичній площині. Вельми доцільно було б здійснити заходи із удосконалення практики слідчих органів, прокуратури та суду в аспекті приведення її у відповідність вимогам Конституції України та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Існує обґрунтована потреба у роз'ясненні з боку Конституційного Суду України змісту конституційного «правила 72 годин».

2. Обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту

Правові позиції

Взяття під варту є найбільш суворим запобіжним заходом із тих, що передбачені у статті 149 КПК України. У зв'язку з цим він обирається лише за наявності підстав вважати, що інші запобіжні заходи, передбачені у вказаній статті, можуть не забезпечити виконання підозрюваним,

обвинуваченим процесуальних обов'язків, що впливають із ч.2 ст.148 КПК і його належної поведінки.

Як зазначається в ч.1 ст.148 КПК України запобіжні заходи застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого з метою запобігти спробам ухилитися від дізнання, слідства чи суду, перешкодити встановленню істини у кримінальній справі або продовжити злочинну діяльність, а також для забезпечення виконання процесуальних рішень. При цьому відповідно до ч.2 цієї ж статті такі заходи застосовуються за наявності достатніх підстав вважати, що зазначені особи намагатимуться ухилитися від слідства й суду або від виконання процесуальних рішень, перешкоджатимуть встановленню істини у справі або продовжуватимуть злочинну діяльність.

Згідно з роз'ясненнями Пленуму Верховного Суду України, що містяться у п.3 Постанови від 25 квітня 2003р. №4, взяття під варту на стадіях дізнання і досудового слідства застосовується лише у разі, коли особа підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на певний строк та коли є достатні підстави вважати, що ця особа може ухилитися від слідства й суду або виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі чи продовжувати злочинну діяльність (ч.2 ст.148 КПК).

Ст.29 Конституції України встановлено, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах і в порядку, встановленому законом.

Ст. 165-2 КПК України передбачено, що постанова про обрання підозрюваному (обвинуваченому) запобіжного заходу у вигляді взяття під варту виноситься суддею на підставі розгляду подання, вивчення матеріалів кримінальної справи, представлених органами дізнання, слідчим, прокурором, допиту підозрюваного (обвинуваченого), пояснення особи, у провадженні якої перебуває справа, думки прокурора та думки захисника (в разі його участі у розгляді подання). Таким чином, посилання у рішенні судді про обрання підозрюваному (обвинуваченому) запобіжного заходу у вигляді взяття під варту на фактичні дані, які свідчать про причетність особи до вчинення інкримінованого злочину, є обов'язковим.

При розгляді подання про взяття під варту суддя має відповідно до ст.150 КПК України враховувати такі обставини як вік підозрюваного чи обвинуваченого, стан його здоров'я, сімейний і матеріальний стан, вид діяльності, місце проживання.

Встановлений у КПК України порядок обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту передбачає, що дане подання за змістом повинно містити необхідні дані про особу та про злочин, що останній інкримінується, вказувати на конкретні підстави застосування взяття під варту. Це подання орган дізнання чи слідчий обов'язково мають погоджувати з прокурором.

Проблемні питання

1. Досить часто у поданні слідчого про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту констатація, що відповідна особа «буде намагатися ухилятися від слідства і суду та від виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі та продовжувати злочину діяльність», в належний спосіб не підтверджується фактичними даними. Відсутність обґрунтування підстав для обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту з подібних подань автоматично переноситься в текст судового рішення, чим нівелюється обов'язок суду мотивувати свої рішення.
2. В поданнях слідчих органів та рішеннях суду при обранні запобіжного заходу у вигляді взяття під варту в недостатній мірі (особливо у відношенні чоловіків) враховується вік, стан здоров'я, сімейний і матеріальний стан, вид діяльності, місце проживання та інші обставини, що характеризують особу.
3. Існують непоодинокі випадки, коли в поданнях про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту слідчими зазначається «завищена» кваліфікація злочину, в якому підозрюється особа, у порівнянні з кваліфікацією, що пізніше буде представлена в обвинувальному висновку. Відсутність у суду законних можливостей ставити під сумнів кваліфікацію злочину, «звужує» можливості застосування до підозрюваної (обвинуваченої) особи запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою.
4. Відсутність захисника (або необізнаність захисника з матеріалами справи), у більшості випадків, нівелює реалізацію принципу змагальності при розгляді судом подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.
5. Суди дуже обмежено використовують можливості обрання строків тримання під вартою на більш короткі терміни, ніж максимальні (2 місяці), що визначено законом.
6. Законодавча невизначеність інституту застави в якості заміни тримання особи під вартою та ускладненість механізмів застосування застави не дозволяє судам ефективно використовувати цей запобіжний захід.
7. Слідчі органи практикують штучне роз'єднання (дроблення) кримінальних справ. Стосовно однієї особи можуть одночасно опрацьовуватися в одному і тому ж слідчому відділі (чи територіально сусідніх відділах: міський, районний, лінійний) по декілька справ. До суду

починають надходити подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту на одну особу по кожній справі окремо. У зв'язку з цим існує судова практика обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту особам: а) стосовно яких вирок набрав чинності і вони відбувають покарання; б) стосовно яких вирок оголошений, але не набрав чинності і вони знаходяться під вартою в СІЗО; в) стосовно яких вже обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту і вони знаходяться під вартою в СІЗО (обвинувачені, підсудні по іншим справам).

8. Фактор «рецидиву» значно впливає на обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Викликає запитання застосування такого підходу у випадках «рецидиву» по злочинам невеликої або середньої тяжкості (ст. 185 та ст. 309 КПК України).
9. Суди, розглядаючи подання про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, найчастіше не мають достатньої інформації, яка характеризує особу (покращення ситуації можливе при посиленні роботи з боку адвокатів-захисників, а також при запровадженні служби пробації).
10. Існують випадки, коли слідчі органи маніпулюють звинуваченням з метою обійти рішення суду про відмову в обранні запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Звільнену судом особу відразу ж затримують за іншим звинуваченням, яке становить предмет того ж самого розслідування.

Висновки, пропозиції

В порядку реалізації вимог Конституції України та положень ст.ст. 5, 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в Україні в останні роки було сформовано в цілому належну практику застосування кримінально-процесуальних норм, що регламентують порядок обмеження свободи на досудових стадіях. Вельми важливо цю практику зберегти та максимально поліпшити. Зокрема, в практиці правоохоронних органів та судів має суворо дотримуватись принцип законності. Взяття під варту слід застосовувати лише за наявності складу злочину та визначених у законі правових підстав.

Утримання особи під вартою до суду вважається обґрунтованим, якщо особа є потенційним джерелом небезпеки для життя і здоров'я громадян, ухиляється від слідства та суду, а також вчиняє дії, спрямовані на знищення чи фальсифікацію доказів. Саме навколо цих загроз і має формуватись практика застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

3. Продовження строків тримання під вартою

Правові позиції

Порядок продовження строків тримання особи, що звинувачується у скоєнні злочину, регламентовано ст.165-3 КПК України. В його основі лежать конституційні вимоги щодо процедури застосування арештів, загальні кримінально-процесуальні положення щодо застосування запобіжних заходів, а також спеціальні норми щодо компетенції судів різних рівнів відносно прийняття рішень про продовження строків тримання особи під вартою.

Так, згідно ст.156 КПК України продовжити тримання обвинуваченого під вартою до чотирьох місяців має повноваження місцевий суд, до дев'яти – апеляційний, до вісімнадцяти – Вищий спеціалізований з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Можливість продовження строку тримання обвинуваченого під вартою закон пов'язує з тяжкістю злочину.

Проблемні питання

1. Необов'язковість присутності особи, яка знаходиться під вартою, або її захисника при розгляді судом подання про продовження строків тримання під вартою (що є поширеною практикою) не відповідає принципу змагальності та суперечить практиці Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
2. При продовженні строків тримання під вартою в поданнях слідчих не завжди наводяться обґрунтовані докази необхідності такого продовження. Обґрунтування практично не змінюються від подання до подання.
3. Суди при розгляді подань про продовження строків тримання під вартою у більшості випадків не аналізують інтенсивність діяльності слідчих органів під час попереднього етапу тримання особи під вартою.
4. Дуже часто продовження строків тримання особи під вартою пояснюється необхідністю проведення експертиз. Налагодження більш ефективної діяльності відповідних експертних установ може значно скоротити строки утримання осіб в слідчих ізоляторах.

5. Суди дуже обмежено використовують можливості продовження строків тримання під вартою на більш короткі терміни, ніж максимальні, що визначено законом.
6. Існують непоодинокі випадки, коли через короткий проміжок часу після продовження судом строків тримання під вартою, слідчі або прокурори приймають рішення про звільнення особи з під варти. У зв'язку з цим постає питання про практичну доцільність та обґрунтованість їх попереднього звернення до суду з поданням про продовження строків тримання під вартою. Такі приклади негативно впливають на авторитет слідчих органів, прокуратури та суду в суспільстві, дискредитують інститут судового контролю.

Висновки, пропозиції

Державна політика у сфері кримінальної юстиції має забезпечувати належний баланс між свободою особи і інтересами правосуддя. Утримання під вартою осіб, що переслідуються у кримінально-процесуальному порядку має здійснюватись, виключно, за наявності правових і фактичних підстав, що дозволяють підтвердити суспільну обґрунтованість таких дій.

Інші проблемні питання, пов'язані з застосуванням запобіжного заходу у вигляді взяття під варту:

1. Чинний кримінально-процесуальний закон встановлює граничні строки тримання під вартою осіб тільки до моменту надходження кримінальної справи до суду. На цьому етапі існує періодичність судового контролю. Подальше кримінальне провадження не передбачає такої періодичності, що в деякій мірі впливає на затягування загальних строків тримання особи під вартою.
2. У значній кількості випадків щодо осіб, справи яких передані до суду, вже закінчилися строки тримання під вартою. Практично постає питання про законність їх тримання під вартою.
3. На збільшення строків тримання осіб під вартою має значний вплив повернення судом справ прокурору та на додаткове розслідування. Строк тримання обвинуваченого під вартою в таких випадках обчислюється з моменту надходження справи прокурору. При цьому існують непоодинокі випадки, коли справи після їх направлення на додаткове розслідування до суду не повертаються, особи через деякий час звільнюються з під варти слідчими або прокурорами. У зв'язку з цим постають питання про законність та

обґрунтованість тримання осіб під вартою значний період часу (існують випадки коли це складає декілька років).

4. Значна кількість (до 8-10 %) осіб, які під час досудового слідства та судового провадження знаходилися під вартою, отримують покарання фактично не пов'язане з позбавленням волі (звільнення від відбування покарання з випробуванням згідно ст. 75 КПК України). Опосередковано постає питання про доцільність їх тримання під вартою під час досудового слідства та судового провадження.
5. На терміни тримання осіб під вартою в слідчих ізоляторах значно впливає затягування судового розгляду справи з причини неявки на судові засідання свідків та потерпілих. Судові доручення щодо примусового приводу свідків та потерпілих не завжди виконуються міліцією. Окремі ухвали з цього приводу суди виносять рідко.
6. Існують непоодинокі випадки, коли затягування судового розгляду справи відбувається з причини недоставляння підсудних, які знаходяться під вартою в слідчому ізоляторі.
7. Апеляційна та касаційна судові інстанції, приймаючи рішення про скасування вироку суду попередньої судової інстанції та направлення справи на новий судовий розгляд (або на додаткове розслідування), дуже часто рішення про продовження строків тримання особи під вартою приймають «формально», без дотримання принципу змагальності, без достатнього обґрунтування та без визначення конкретних строків такого тримання.
8. Недостатнє фінансування судів та низький рівень їх матеріально-технічного забезпечення суттєво впливає на терміни розгляду кримінальних справ. У випадках, коли підсудні знаходяться під вартою, вказані причини відповідно впливають на затягування строків тримання осіб під вартою в слідчих ізоляторах.

V. Загальні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства, слідчої та судової практики

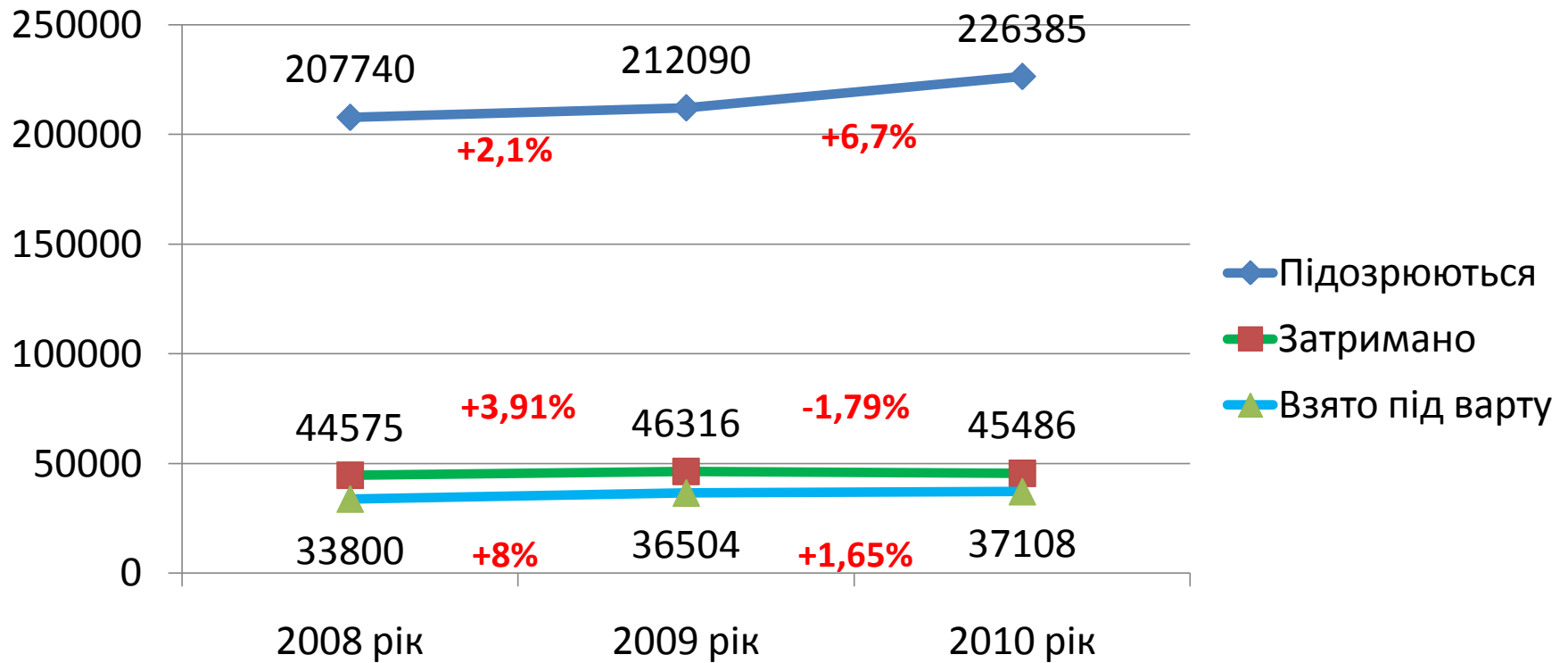
1. Існування досконалого законодавства завжди є метою недосяжною, а судова практика потребує визначених правових орієнтирів. Нажаль, навіть довгоочікуване прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України не зможе повністю вирішити питання узгодженості окремих законодавчих приписів з нормами Конституції України та Конвенції

про захист прав людини і основоположних свобод. В такій ситуації задля формування однакової судової практики верховні суди Польщі та Російської Федерації результативно використовували тактику неодноразових звернень щодо офіційного тлумачення норм конституцій та законів по окремим аспектам правових інститутів затримання та взяття під варту до конституційних судів своїх країн. Можливо, було б доречним Вищому спеціалізованому суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, за результатами аналізу судової статистики та практики судового контролю за затриманням і взяттям під варту осіб, підозрюваних (обвинувачених, підсудних) у вчиненні злочинів, звернутися до Верховного Суду України про направлення конституційного подання до Конституційного Суду України щодо конституційності окремих норм чинного Кримінально-процесуального кодексу України (можливо при прийнятті нового Кримінального процесуального кодексу України і його норм) та офіційного тлумачення відповідних норм Конституції України та законів.

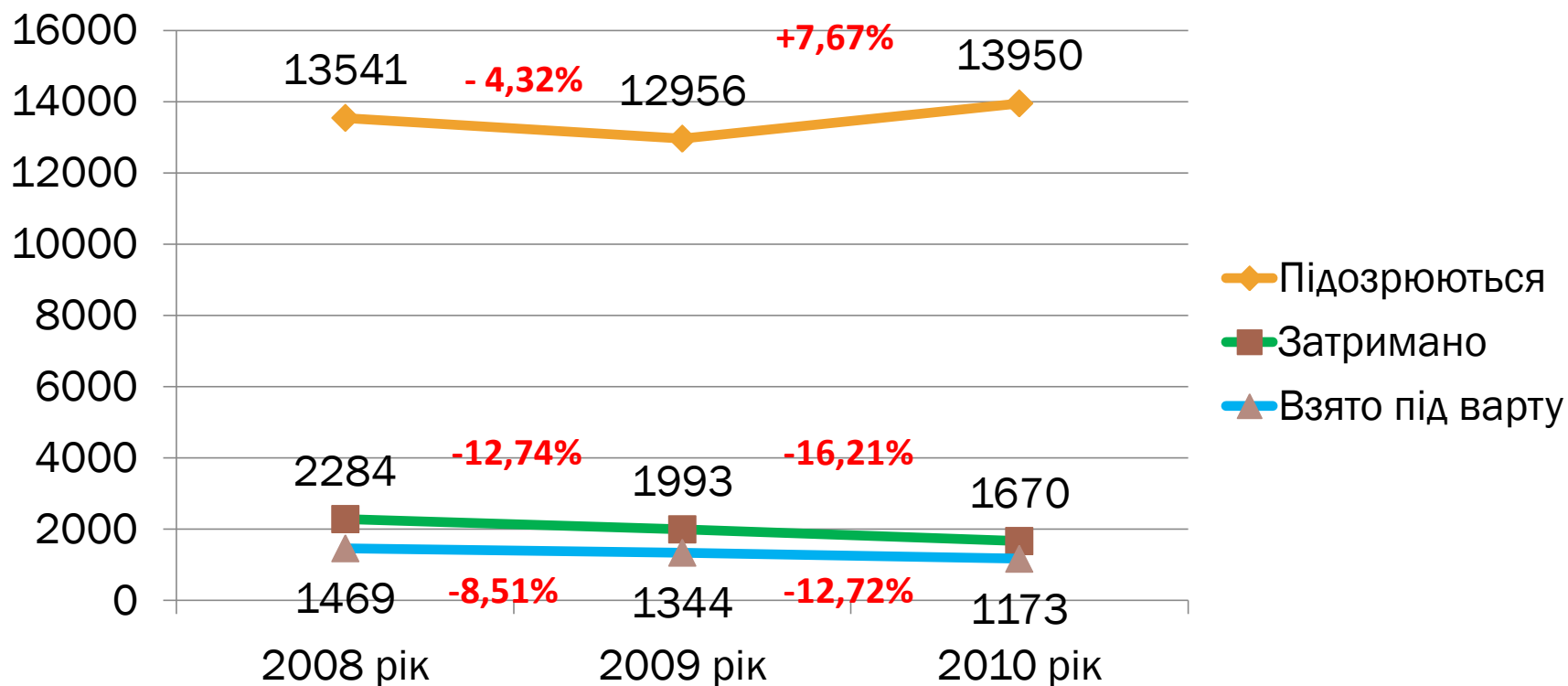
2. Одним із важливих напрямків, що потребує утвердження, є напрямок по застосуванню судами конституційних норм як норм прямої дії. Зокрема, це може стосуватись положень ст.29 Конституції України.
3. На європейському просторі за останні десятиріччя накопичено значний досвід в царині збалансованого застосування запобіжних заходів у сфері кримінальної юстиції. Українські судді в значній кількості справ врахували ці напрацювання. А нині слід досягти стабільності та визначеності в даному спектрі правозастосування.
4. З урахуванням нових реалій щодо реалізації касаційної функції у судовій системі України на порядку дня постає необхідність невідкладного відпрацювання робочої моделі взаємодії ВССУ та ВСУ щодо формування однакової для всіх судів судової практики. При цьому, важливе значення будуть мати роз'яснення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, якість яких, напевне, буде вищою за участі науковців та представників юридичної громадськості.
5. Необхідність якісного оновлення процесуальної форми є більш ніж очевидною. На цьому напрямку вельми необхідно здійснити комплексний аналіз норм кримінально-процесуального закону на предмет відповідності Конституції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та рішенням Європейського суду з прав людини.

6. Органи кримінальної юстиції, реалізуючи функцію держави із захисту суспільства від злочинних проявів, мають діяти як цілісний механізм, відтак, вельми важливим є напрямок з оптимізації комунікативних зв'язків у діяльності суду, прокуратури, слідства та СІЗО.
7. Для об'єктивної оцінки функціонування системи кримінальної юстиції, формування прогностичних показників важливим спрямуванням є удосконалення системи статистичної звітності судів та правоохоронних органів на основі єдиної методики, корелятивності та відкритості.

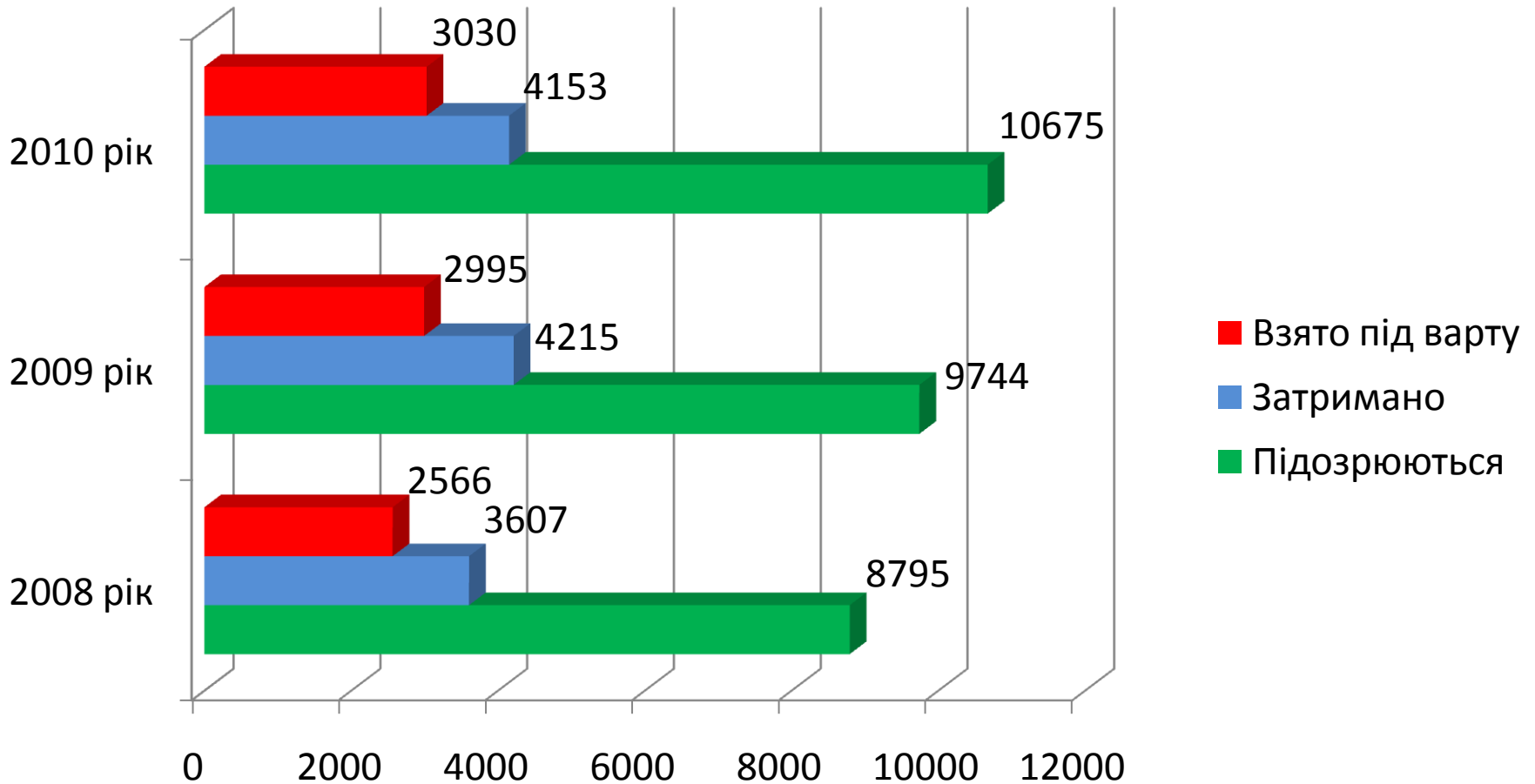
Затримано та взято під варту осіб, які підозрюються
(обвинувачуються) у вчиненні злочинів по Україні
(дані МВС України)

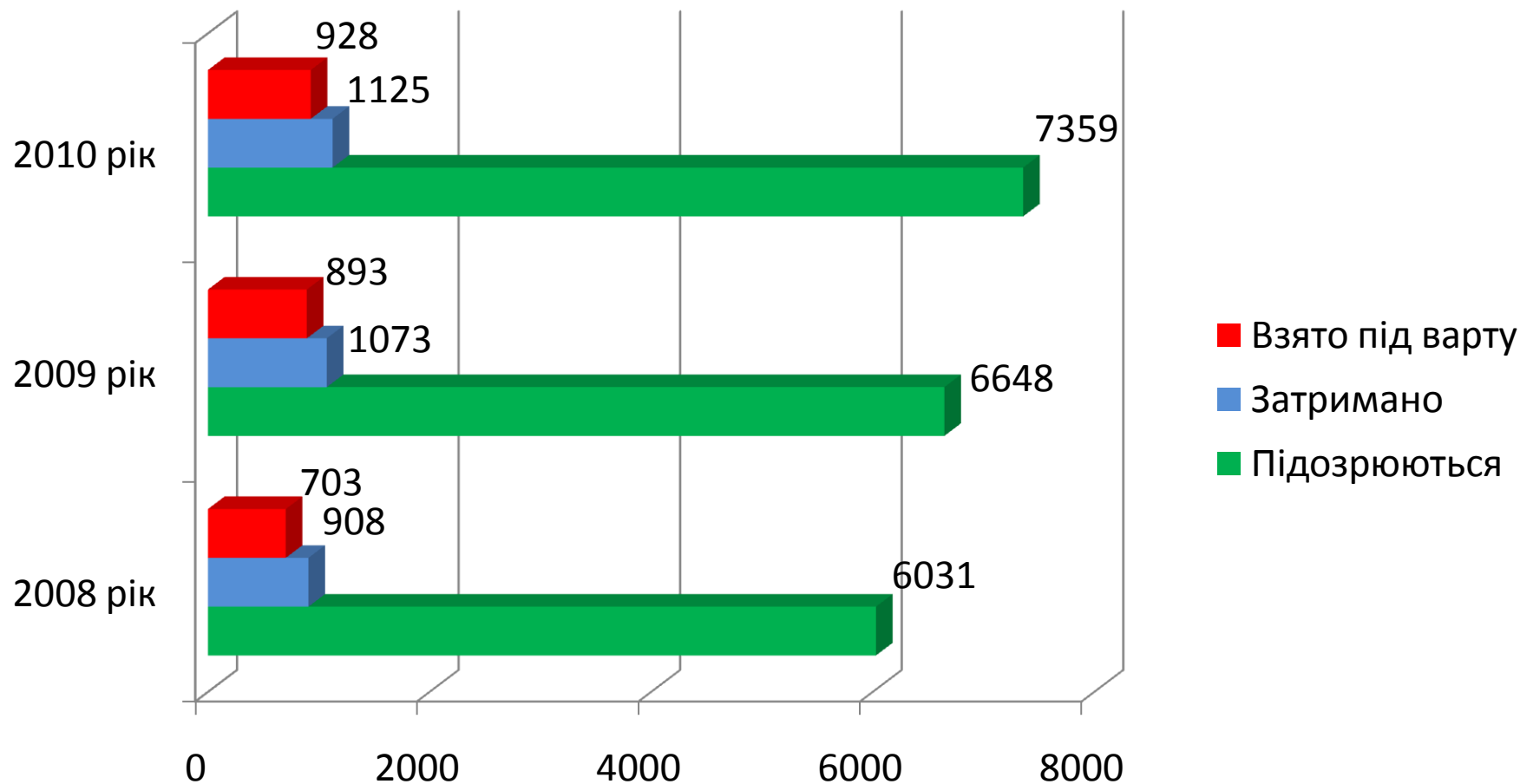
Затримано та взято під варту неповнолітніх осіб, які підозрюються
(обвинувачуються) у вчиненні злочинів по Україні
(дані МВС України)

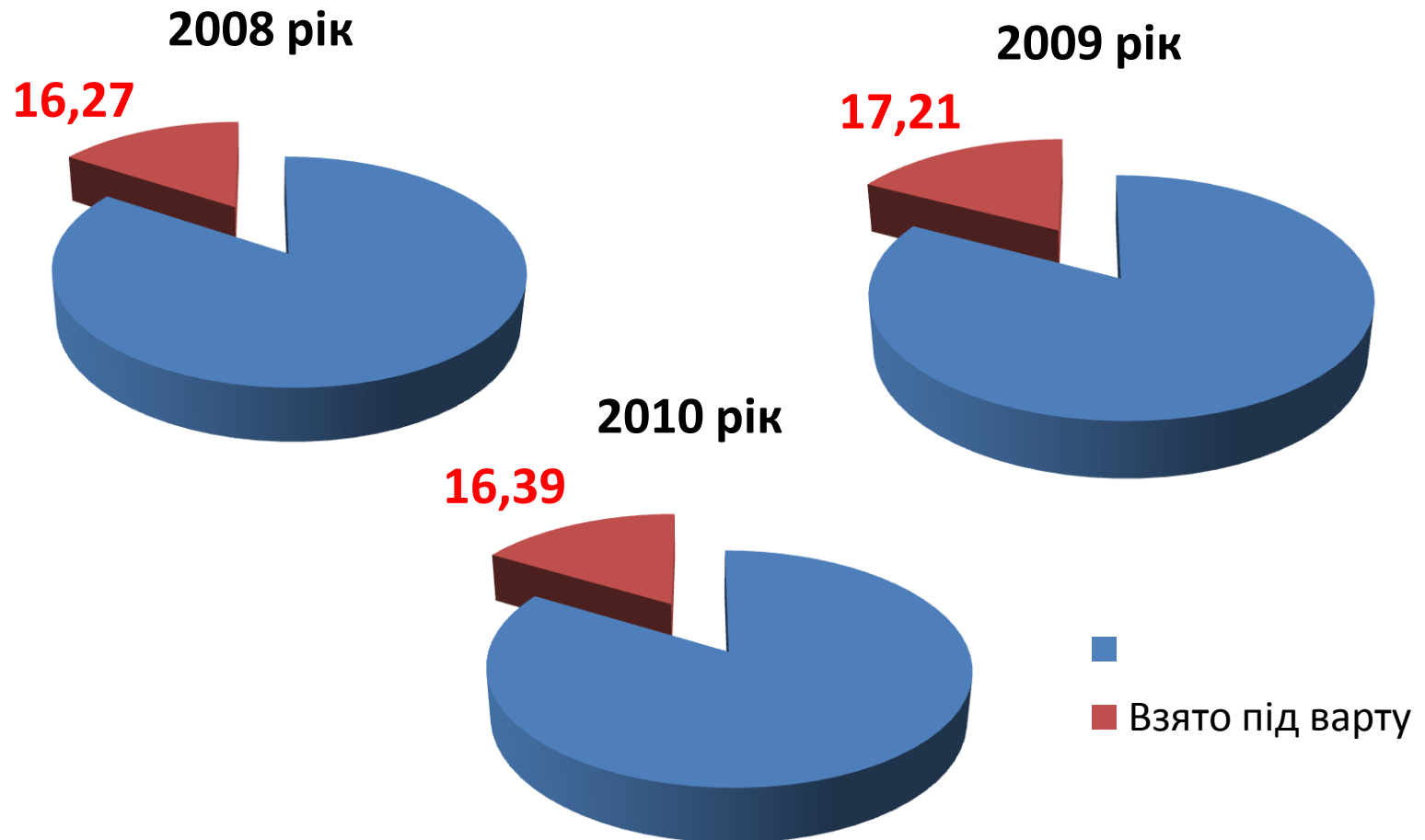
Затримано та взято під варту осіб, які підозрюються
(обвинувачуються) у вчиненні злочинів по м. Києву
(дані МВС України)

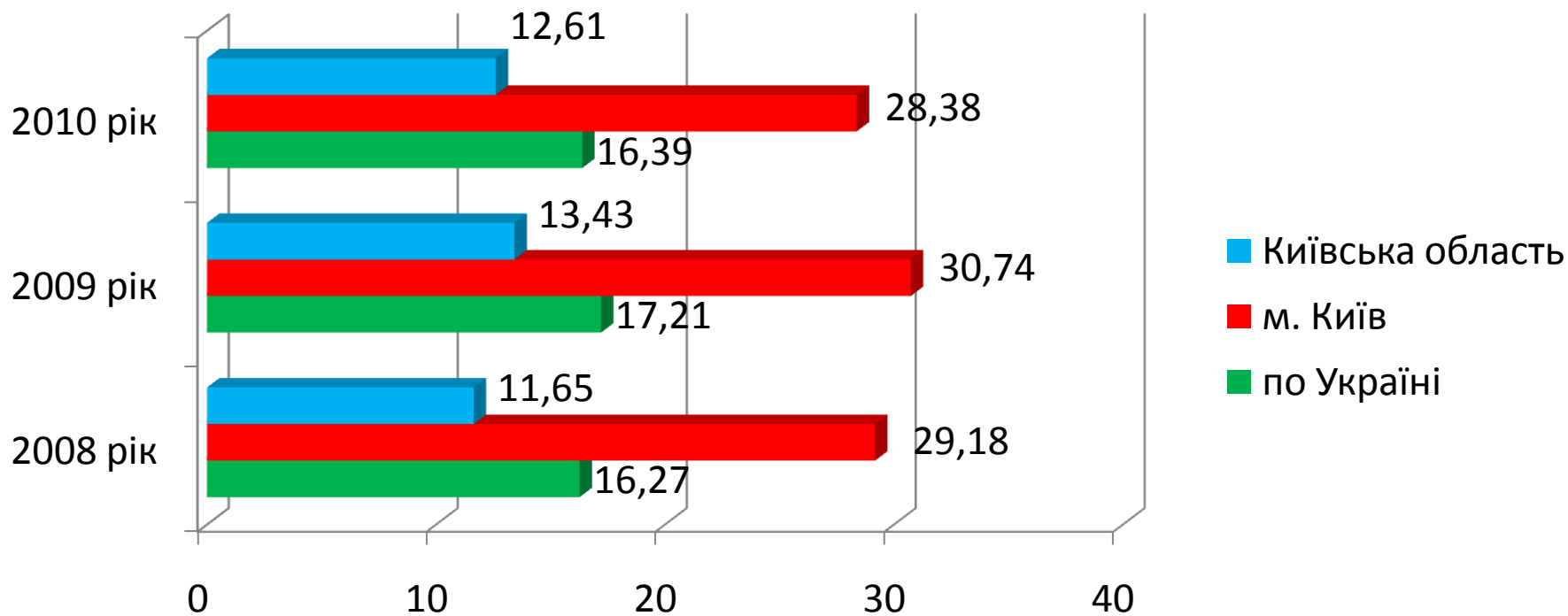
Затримано та взято під варту осіб, які підозрюються
(обвинувачуються) у вчиненні злочинів по Київській області
(дані МВС України)

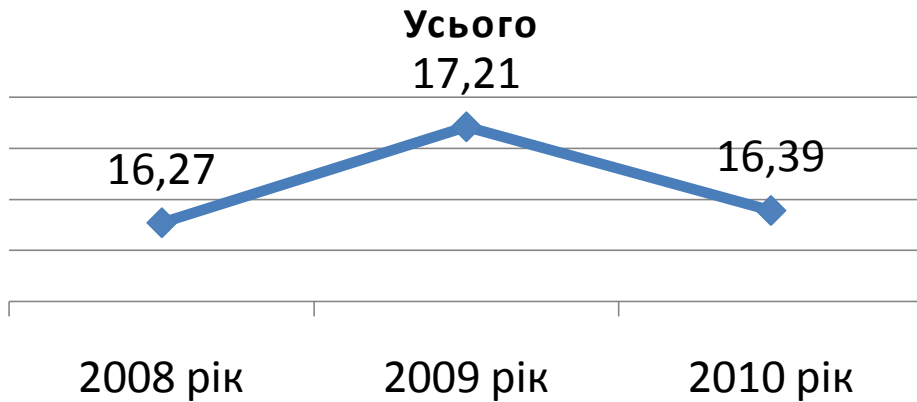
Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, щодо яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту, до кількості осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів (по Україні)

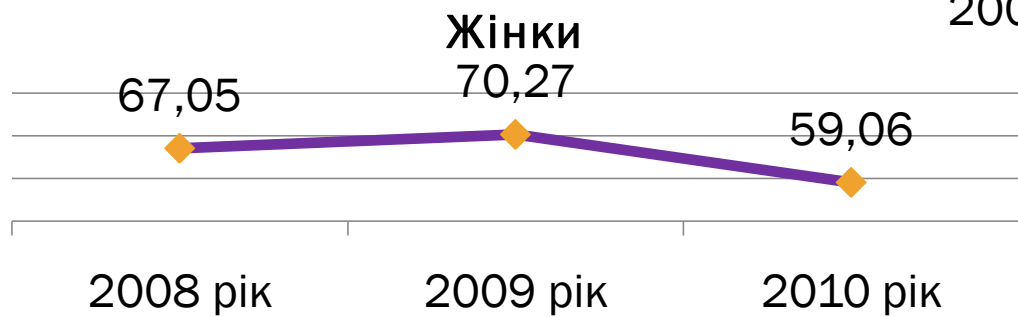
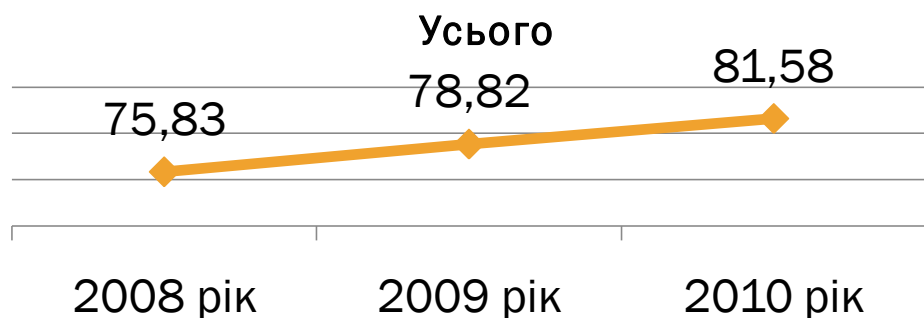
Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, щодо яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту, до кількості осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів

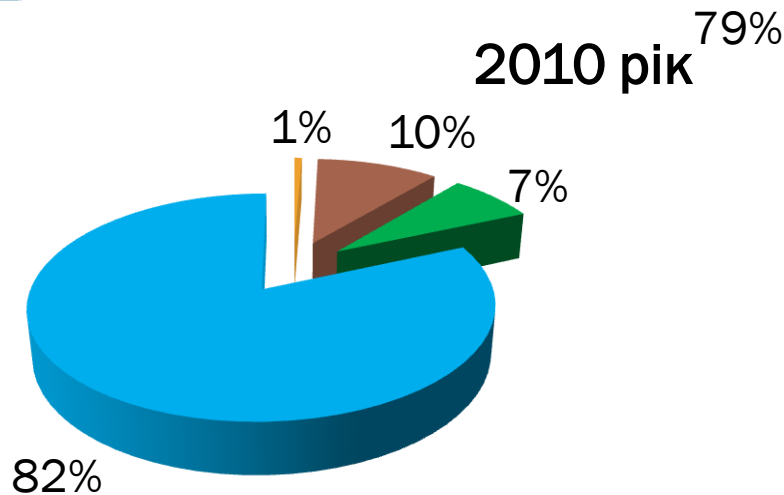
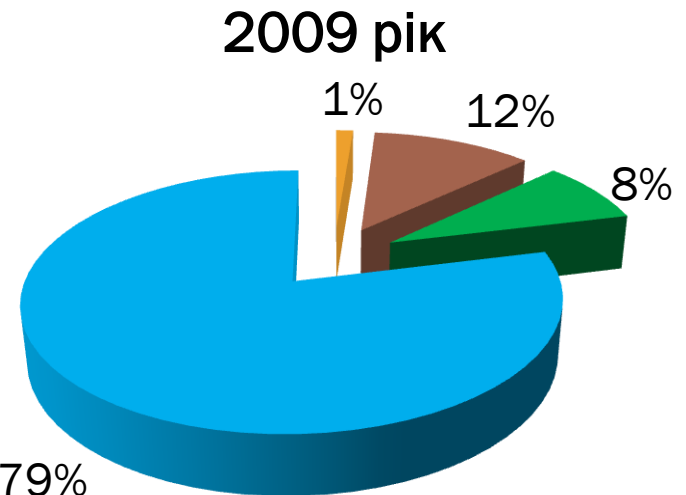
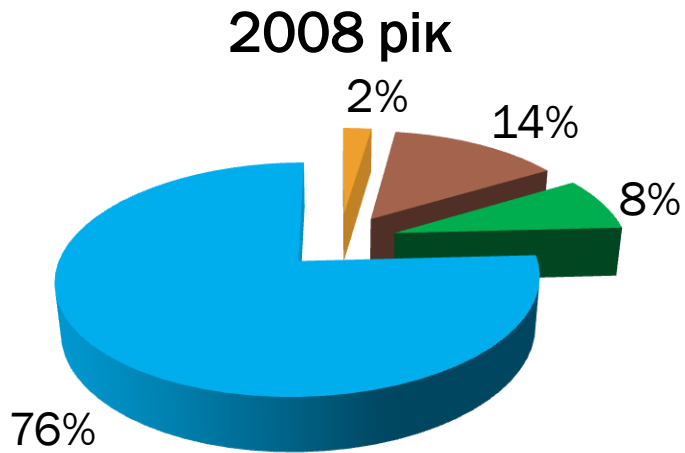
Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, взятих під варту, до кількості осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів (аналіз даних МВС України)

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, взятих під варту, до кількості затриманих осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні злочинів (аналіз даних МВС України)

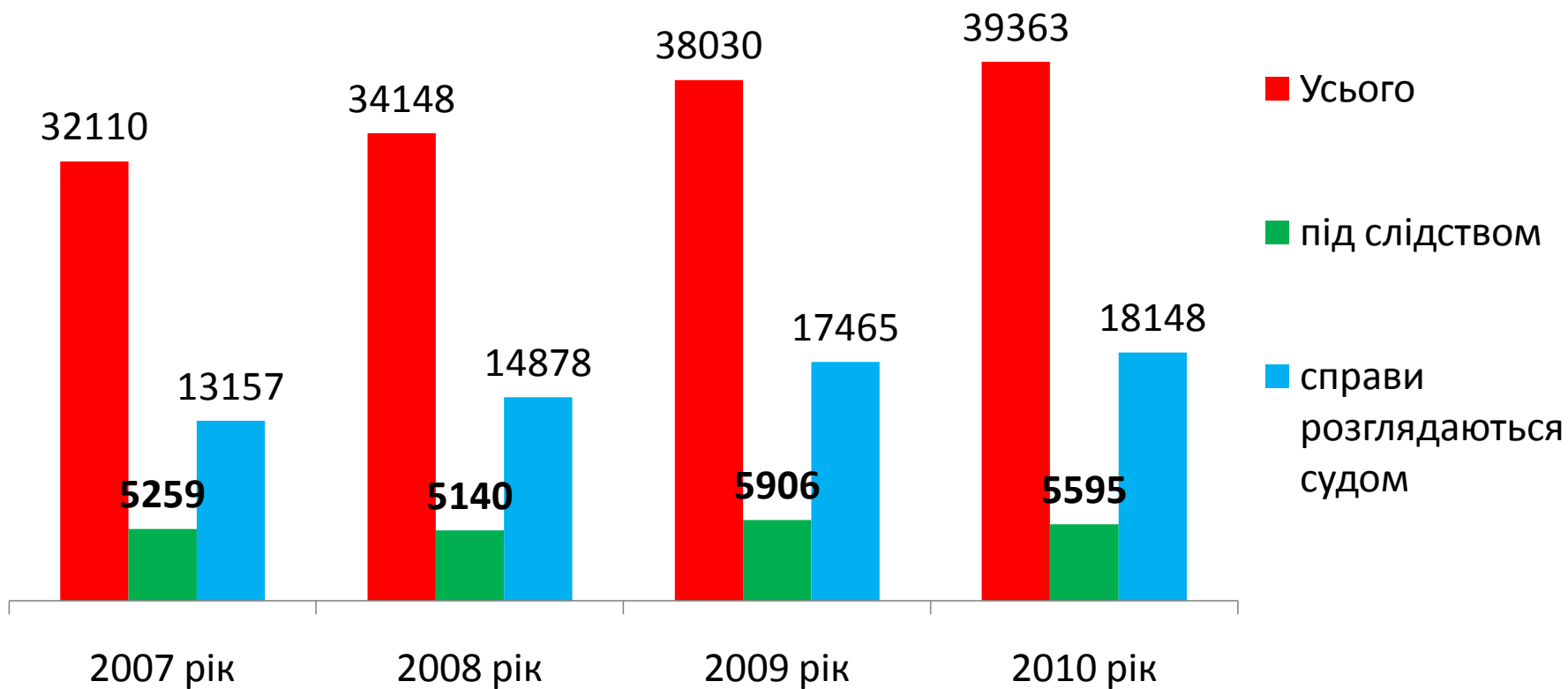

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, взятих під варту, та затриманих осіб, що звільнені слідчими, прокурорами та суддями
(аналіз даних МВС України)

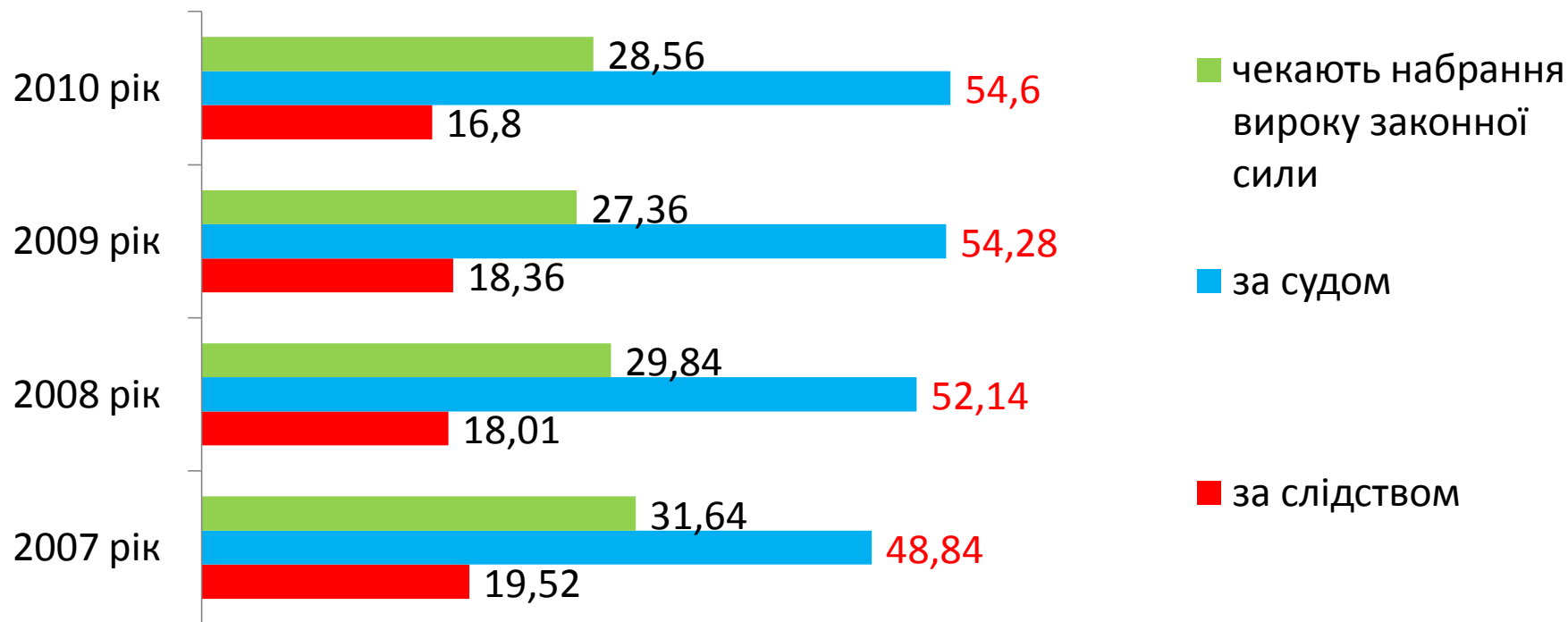

- Звільнено слідчими
- Звільнено прокурорами
- Звільнено суддями
- Взято під варту

Чисельність осіб, що утримуються в слідчих ізоляторах (дані на 01 січня наступного року)

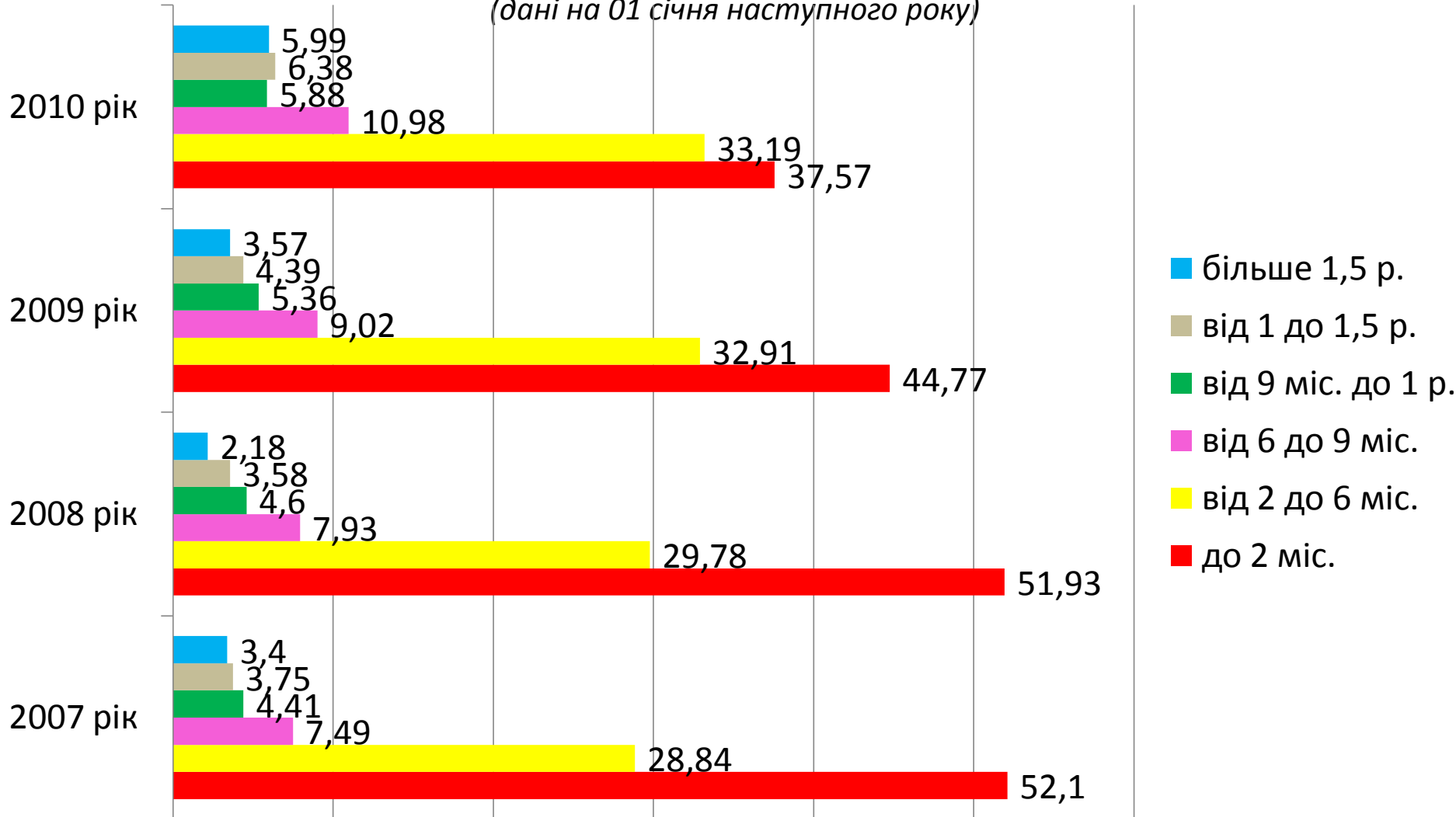

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, що утримуються в слідчих ізоляторах і стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту
(дані на 01 січня наступного року)

Співвідношення (у відсотках) кількості осіб, що утримуються в слідчих ізоляторах і стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту (по строкам утримання)

(дані на 01 січня наступного року)

Кількість взятих під варту осіб, що поступили до слідчих ізоляторів
(з врахуванням їх наступного звільнення – у відсотках)

